

Tadeusz Fitych

"Gerhard Hirschfelder : Priester und Märtyrer : Ein Lebensbild mit Glaubensimpulsen für heutige Christen", Hugo Goeke, Munster 2010 : [recenzja]

Wrocławski Przegląd Teologiczny 19/1, 235-238

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Hugo Goeke, Gerhard Hirschfelder. *Priester und Märtyrer. Ein Lebensbild mit Glaubensimpulsen für heutige Christen*, Dialog-Verlag, Münster, [sierpień] 2010, ss. 200.

Życie błogosławionego księdza Gerharda Hirschfeldera (*1907 Kłodzko †1942 KL Dachau) było krótkie – to niespełna 36 lat – w tym zaledwie dziesięć lat posługi kapłańskiej. Niemniej było to życie pełne i do końca zrealizowane, czyli naznaczone świętością, pojmowaną jako najwyższa personalistyczna kultura bycia konkretnym darem i miłością dla wszystkich. Będąc nieślubnym dzieckiem, wychowywał się bez ojca (choć fizycznym ojcem był mieszkaniec Kłodzka, bogaty kupiec żydowskiego pochodzenia, wysoko postawiony w hierarchii społecznej), pomimo tego nie tylko nie był on osobą zranioną i zniewieściałą, wręcz przeciwnie jego życie jest bezprecedensowym wyznaniem: mam wszystko – Bóg kocha mnie bezgranicznie.

Każdy chrześcijanin musi nauczyć się swoje życie traktować jako niezwykle ważną wspólnotową pielgrzymkę. Jest to podróż w głąb duszy, aby móc odkryć, poznać i zaprzyjaźnić się z Trójjedynym Bogiem Miłością. Nie znamy dnia, w którym młody Gerhard zrozumiał, że Bóg jest Miłością, ale bardzo wcześnie całkowicie zaangażował się w tę najważniejszą życiową przyjaźń – w Bożą przygodę.

Ksiądz G. Hirschfelder był zwyczajnym księdzem, jedynie wikariuszem (a starszym wikariuszem dopiero w Bystrzycy Kłodzkiej w latach 1939–1941) i zarazem duszpasterzem młodzieży Ziemi Kłodzkiej. Jego niewielką spuściznę tworzą jedynie rękopiśmienne notatki, medytacje oraz korespondencja. Pierwsze zachowane myśli – refleksje religijne – sporządził 19 listopada 1941 r., tzn. na zaledwie cztery tygodnie przed transportem do obozu koncentracyjnego w Dachau (Bawaria). Ksiądz Gerhard dokonał w tym czasie retrospekcji i bilansu swej dziesięcioletniej posługi kapłańskiej. Z tym nastawieniem i zarazem pod kątem duchowości, a głównie tożsamości kapłańskiej, medytował listy św. Pawła – Apostoła Narodów. Stanowią one, jak to formułuje Autor najnowszej i zarazem najbardziej wszechstronnej monografii, ks. prof. Hugo Goeke, użyteczne „duchowe lustro” czy też „busołę” dla podejmowania trudu na rzecz autentycznej realizacji swego kapłańskiego życia, tożsamości i misji („*wie ein Spiegel, in dem er sein Priesterbild überprüft*”; pisma te zestawil Autor na końcu prezentowanej książki). Z kolei jeśli idzie o popularyzację tej wybitnej postaci Ziemi Kłodzkiej w języku niemieckim, to podstawowe informacje na temat postaci błogosławionego prezbitera oraz relacje dotyczące samej uroczystości beatyfikacji ks. Gerharda Hirschfeldera (19 września 2010 r., Münster) znajdują się na „kościelnej” witrynie internetowej (magazyn informacyjny diecezji Münster; zob. link: www.kirchensite.de).

Postać Autora

Ksiądz prałat Hugo Goeke urodził się w 1932 r. w Halverde k. Hopsten, w latach 1974–2008 mieszkał w Nienberge. 11 lutego 1958 r. w katedrze w Münster bp Michael Keller udzielił mu święceń kapłańskich. Od ponad 52 lat jest więc prezbiterem diecezji Münster, a po przejściu na emeryturę, od kilkunastu miesięcy pełni funkcję rektora kościoła St. Servatii (przy bocznej ulicy, przyległej do strefy dla pieszych, czyli centrum miasta Münster; od ponad 75 lat świątynia ta jest miejscem całodziennej adoracji i modlitwy). Jako profesor teologii katolickiej przez wiele lat był czynny w Szkole Wyższej w Münster – Katholische Fachhochschule (jest ona stowarzyszona w Die Katholische Hochschule Nordrhein-Westfalen, erygowana w 1971 r., ale nawiązuje do tradycji z 1916 r.; skrót: KatHO NRW, jest największą w Niemczech prywatną szkołą wyższą, tzn. kościelną, i zarazem mającą prawa państwowe, należy do związku 14 szkół zawodowych o profilu społecznym, służby zdrowia i religijno-pedagogicznym, obok Münster ma swe siedziby w Aachen, Kolonii, Paderborn oraz poparcie tychże diecezji).

Od 1976 r. ks. Goeke jest także diecezjalnym odpowiedzialnym za tzw. *Ansgar-Werks* (jest to stowarzyszenie które wspiera diasporę katolicką i duszpasterstwo w krajach skandynawskich: Finlandii, Islandii, Norwegii, Szwecji oraz Danii). W ostatnim czasie przedmiotem jego badań i publikacji były m.in. dzieła ks. prof. Hansa Künga. Wydał on m.in. takie oto książki: *Klappentexte*, 1970; *Klappentexte: Materialien z Psychologie d. Dichtung*, Freiburg i. Br. 1970; *Son Circus. Franz Althoff erzählt. Ein Buch über den Circus heute von Franz* (in Zusammenarbeit mit P. Behle, H. Goeke), Althoff von Dreisam 1982); *So'n Circus. Franz Althoff erzählt von Franz Althoff*, P. Behle, und H. Göke, Freiburg 1991); *Kardinal von Galen: Ein Lebensbild mit Glaubensimpulsen für heutige Christen*, 2005); *Euthymia – Schwester der Menschen: Ein Lebensbild mit Glaubensimpulsen für heutige Christen*, 2008).

Układ książki

Po krótkiej przedmowie Autora (s. 9–10) na jej zawartość składa się aż sześć nienumerowanych rozdziałów: droga do powołania (s. 11–43); kaplan i duszpasterz młodzieży (s.45–90); więzienie i obóz koncentracyjny (s. 91–112); listy i świadkowie (s. 113–138); śmierć i beatyfikacja [zestawienie świadectw i relacji naocznych świadków] (s. 139–162); teksty więzienne (s. 163–190); ponadto rodzaj aneksu stanowią kolejno: pieśń ku czci bł. ks. G. Hirschfeldera autorstwa Winfrieda Offele (s. 191); posłowie ks. prałata Franza Junga, Wielkiego Dziekana Kłodzkiego z 1 lipca 2010 r. (s. 192–193) i bibliografia (s. 194–196).

Charakter i walory książki

Należy zauważyć, że pomimo upływu ponad dziesięciu lat od chwili rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego ks. Gerharda Hirschfeldera nad jego komplek-

sową biografią pochyliło się w Europie zaledwie dwóch autorów w Niemczech i tyluż świeckich historyków (pasjonatów) Ziemi Kłodzkiej. Monografię autorstwa ks. prof. H. Goekego, która ukazała się drukiem w sierpniu 2010 r., należy bez wątpienia uznać za najbardziej udaną. Omawiana pozycja biograficzna powstała na bazie dojrzałej metody systemowo-personalistycznej, którą znajdujemy już w poprzednich pracach ks. Goekego poświęconych m.in. postaciom: kard. Klemensa Augusta von Galen (2005 r.) i siostry Eutymii (2008 r.).

Nasz Autor, z jednej strony jako profesor teologii i duszpasterz, w trafny, syntetyczny sposób opisuje szeroki kontekst historyczny, środowisko i kolejne etapy życia i posługi ks. G. Hirschfeldera, a z drugiej strony jest on w pełni świadom konsekwencji mających źródło w prawdzie o tożsamości wypływającej z powiązań z innymi osobami. W efekcie ukazuje relacje koleżeńskie, przyjaźnie oraz krąg młodzieży i wiernych powierzonych pieczy duszpasterskiej ks. Hirschfeldera. W tym celu w precyzyjny sposób wykorzystuje swoje doświadczenie naukowo-pedagogiczne, erudycję zdobytą nie tylko podczas posługi teologicznego cenzora pism ks. Hirschfeldera (nominacja biskupia z 23 listopada 1998 r.), pielgrzymki do Ziemi Kłodzkiej (27 sierpnia – 2 września 2000 r.), nieliczne zachowane dokumenty, korespondencję, autorskie teksty (m.in. notatki na temat tożsamości kapłańskiej sformułowane w oparciu o studium listów św. Pawła i medytacje Drogi Krzyżowej) oraz zeznania przyjaciół, sąsiadów i świadków.

W przedmowie do omawianej książki ks. prof. Goeke wyznaje, że rzadko spotykana dojrzałość ludzka i chrześcijańska G. Hirschfeldera jako młodzieńca, klero i młodego prezbitera wywarła na nim głębokie wrażenie, tym bardziej że był on nieślubnym dzieckiem wychowującym się bez ojca. Konsekwencją personalistycznego spojrzenia ks. Goekego jest traktowanie postaci ks. Gerharda jako daru, także i dla chrześcijan współczesnych. To nastawienie znalazło swój wyraz nie tylko w podtytule „obraz życia wraz z impulsami na rzecz umacniania wiary dzisiejszych chrześcijan”, ale także i w samym sposobie prezentacji postaci i kultury duszy ks. Hirschfeldera. Dobrze temu służy aż sześć swego rodzaju małych, jednostronicowych „antologii” trafnie wybranych myśli ks. Hirschfeldera zaczerpniętych z jego kazań, listów, notatek osobistego studium na temat cierpienia oraz pawłowej wizji kapłaństwa i medytacji Drogi Krzyżowej (zob. s. 29, 39–43, 59, 89, 119, 149, 179). W podobnie konsekwentny sposób wykorzystał Autor wybranych 18 fotografii. Niestety, ani „antologie myśli”, ani fotografie nie mają żadnego odniesienia w spisie treści, nie doczekały się osobnego zestawienia. Ponadto właśnie z myślą o młodzieży i współczesnych wiernych korzystna byłaby dla tej tak starannie wydanej książki mapka Ziemi Kłodzkiej, odnotowująca zarówno kolejne etapy życia i posługi kapłańskiej, jak też miejsca pielgrzymkowe, cele pielgrzymek młodzieżowych oraz miejsca biwaków zorganizowanych przez ks. G. Hirschfeldera. Szkoda, że z myślą o popularyzacji postaci i dalszym rozwoju kultu, np. w postaci szlaku dla pielgrzymów i turystyki kulturowej, nie zamieszczono w książce zaplanowanego jeszcze zimą 2009/2010 r. i w znacznej mierze opisanego szlaku turystycznego bl. ks. G. Hirschfeldera, którym można wędrować, choć formalnie

nie został jeszcze wytyczony. Jego kolejne stacje tworzą miejscowości oraz obiekty związane z życiem i posługą kapłańską. Oznakowanie szlaku będzie stanowić: czarny krzyż, a pod nim trzy flagi: niemiecka, czeska, polska, w tle zaś motyw obozowego psiaka.

Niestety, nie wykorzystał Autor dla celów promocji tej świetlanej postaci i rozwoju dalszych publikacji oraz badań cennego instrumentu, jakim jest starannie opracowana bibliografia. Na s. 194–196 ks. Goeke zestawil 32 tytuły (zabrakło tu jednak precyzyjnego rozróżnienia na źródła rękopiśmienne i wydane, bowiem znajdujemy tu zarówno niewydane akta personalne, jak też schematyzm dekanatu kłodzkiego czy też *Posito super martyrio Gerhardii Hirschfelder*). Ponadto z prac polskich autorów ks. Goeke wybrał jedynie fragment niemieckiej wersji artykułu T. Fitycha, *Gottes Mühlen. KZ Dachau – Reiseprozess des Priesters Gerhard Hirschfelder zur Heiligkeit*, „Ziemia Kłodzka” (2010) nr 194, s. 18–22. Z korzyścią dla książki byłoby zestawienie literatury pomocniczej ukazującej zarówno ruchy młodzieżowe, które wywarły wielki wpływ na osobowość młodego Gerharda, a zwłaszcza ruch „Quickborn” (zob. s. 23–26). Autor wydaje się nie znać m.in. chociażby pracy doktorskiej opublikowanej na ten temat w języku niemieckim *Quickborn und Heimatgarten als ein Kulturell-Religöses Ereignis in Oberschlesien (1909–1939)* (Opole 1999, Wydział Teologiczny UO, seria: Z dziejów kultury chrześcijańskiej na Śląsku, nr 16) autorstwa M. Worbsa.

Emerytowany ks. prof. Goeke, kończąc swą przedmowę, zachęca czytelników do bliższego poznania ks. G. Hirschfeldera jako w pełni zrealizowanego człowieka i chrześcijanina. Jest on przekonany, że spotkanie to zaowocuje cennymi impulsami na rzecz umocnienia żywej wiary i czynnej miłości. Warto tę propozycję podjąć, bowiem książka jest napisana pięknym, a zarazem precyzyjnym i komunikatywnym językiem. W interesujący sposób zostały w niej przedstawione główne etapy życia, aspiracje i wartości ewangeliczne, a przede wszystkim profil dojrzałej osobowości bł. ks. G. Hirschfeldera. Jednym słowem na czytelnika oczekuje solidna porcja cennych informacji i życiowej mądrości oraz frapująca i krzepiąca na duchu lektura. Co więcej po ubogaceniu omawianej książki chociażby niektórymi z wymienionych postulatów, wielce korzystne byłoby wydanie jej w języku polskim.

Ks. Tadeusz Fitych